

Stiletten

Grundar: Adolf Ratska
10328111100155
1112

ORGAN FÖR INDEPENDENT LIVING I SVERIGE SEDAN 1986

NUMMER 1 2005.

Adolf vill mer

Möt grundaren Adolf Ratska som förändrade hemsamariten till en personlig assistent. Nu kämpar han för självbestämmande på alla områden.

BODIL JÖNSSONS 10 TANKAR OM STIL | TEMA INDEPENDENT LIVING

VÄLKOMNA TILL NYA STILETTEN!

Äntligen är den här!
Stiletten är tillbaka.

I ny form och med en ny redaktion hoppas vi kunna väcka
din läsarlust till liv.

Med artiklar om personlig assistans, Independent Living,
diskriminering och tillgänglighet vill vi spegla vårt möte
med världen på vårt sätt.

Om du inte har ett funktionshinder hoppas vi kunna ge dig
en bild av hur det är att vara funktionshindrad anno 2005.

Om du innehar en beslutsposition och faktiskt kan påverka

våra liv - så ska du räkna med oss. Vi kommer att ge både
en och två "kängor" till dem som förtjänar det.

En och annan "ros" kommer vi också att dela ut.

Hos oss är den funktionshindrade i centrum. Det här är vår
arena. En arena som vi gärna delar med dig men där vi tar
plats, talar i egen sak och uttrycker vad som är rätt och fel
för oss.

Varmt välkommen till oss.

Sari Nykvist
Redaktör

MEDVERKANDE I DETTA NUMMER:

REDAKTÖR
SARI NYKVIST
sari.nykvist@stil.se

ADMINISTRATION
Johan Sjögren
johan.sjogren@stil.se

AD/ GRAFISK FORM
Ebba Bonde
ebba@ebbabonde.se

ILLUSTRATION/ GRAFISK FORM
Nina Ramsby
produktion@ninaramsby.se

SKRIBENT
Björn Jideus
bjorn.jideus@stil.se

SKRIBENT/ FOTOGRAF
Cecilie Fröden
cecilie.froden@telia.com

STILETTEN

Stiletten | Redaktör Sari Nykvist Telefon: 08-506 221 96 Växel: 08-506 221
50 sari.nykvist@stil.se | Adress Stils kontor, Arenavägen 63, 7 tr. 121 77
Johanneshov info@stil.se | Ansvarig utgivare: Walter Hirsch walter@hirsch.
se | Stiletten på webben www.stil.se | Antal utgåvor 6 nummer per år
| Prenumerationer 200 kronor Stödmedlem 100 kronor/år Stiletten ingår.

STIL är en del av den internationella medborgarrättsrörelsen för människor med funktionshinder - Independent Living. Stiletten är en kanal för STIL och Independent Living- rörelsen i Sverige. Stiletten vill väcka debatt för full tillgänglighet inom samhällets alla områden och visa vilka möjligheter som öppnar sig med personlig assistans.

SKRIBENT
Susanne Berg
susannesjobb@bredband.net

SKRIBENT
Finn Hellman f
inn.hellman@chello.se

FOTOGRAF
Emma Wallte
emma.wallte@bostream.nu

4.

Stilpriset har delats ut,
möt vinnaren och läs om
civilkurrage.

6.

IL ideologi
i några vardags-
situationer.

18.

Stil i konflikt med
Arbetsmiljöverket.

22.

Susanne Berg ger
oss internationellt
perspektiv.

23.

Insända tankar
från en medlem.

11 ÖNSKELISTA!

- FRIA STOMIPÅSAR
- EN FLUCKVÄN
- EN BIL
- FRED PÅ JORDEN
- GELEHJÄRTAN
- EN EGEN HÄST
- ANTIDISKRIMINERINGSLAG

ILLUSTRATION | NINA RAMSBY

Julen närmar sig med stormsteg.

Det är en tid som ofta förknippas med gemenskap, värme och önskelistor. Vi önskar oss stort som smått och vad vi önskar oss skiljer sig från den ena till den andra.

Nästa år är det val i Sverige. Då passar det bra att handikapprörelsen framför sina önskemål och krav till våra folkvalda som sedan ska representera medborgarna i fyra år framöver. Vad vill vi och vad behövs för att vi ska få det samhälle som vi strävar efter?

I nästa nummer av Stiletten ska vi publicera en önskelista från handikapprörelsen. Även här finns det önskemål i

stort och smått. Vi har ställt frågan "Vilka frågor är viktigast för ert förbund"?

Om ert förbund inte kommit med på den lista som Stiletten ska publicera i nästa nummer, ta då chansen och skicka in er önskelista.

I andra tidningar ser man listor av alla möjliga slag. Stiletten tänker inte vara sämre.

Om du vill lista dina bästa eller sämsta böcker, skivor, resmål, teveprogram, godis, ja vad som helst, gör det. Vad hamnar på din inne- och utelista?

Sari Nykvist

- Jag vill visa hur korkad Västtrafiks argumentation är för att jag inte ska få åka med kollektivtrafiken, säger Erik Ljungberg.

Mer civilkurage!

Erik Ljungberg bjuder motstånd och sätter hårt mot hårt med enkla medel.

När rullstolsburne Erik Ljungberg från Göteborg blev avslängd från bussen, på väg till arbetet, blev han arg. I ilskan blev han kreativ och gjorde hemsidan www.vasttrafik.se

- Jag vill visa hur korkad Västtrafiks argumentation är för att jag inte ska få åka med kollektivtrafiken, säger Erik Ljungberg.

Det är en helt vanlig dag och Erik Ljungberg tar bussen till jobbet. Han kliver på tillsammans med sin personliga assistent i tron att färden snart ska börja.

Plötsligt ropar busschauffören i högtalaren:

"Du som sitter i rullstol måste kliva av innan jag börjar köra."

Erik Ljungberg som sitter kvar bestämmer sig efter ett tag att han ska flytta på sig.

- Jag vill inte att andra resenärer ska bli lidande bara för att jag inte får åka, säger Erik Ljungberg

Det är en regel som stoppar Erik Ljungberg från att åka. En regel som Västtrafik har hittat på alldeles själva. Den säger att rullstolsburna inte får åka med om bussen saknar fastspänningsanordning för rullstol.

Erik Ljungberg har försökt att prata med chaufförer, ringt ansvariga på Västtrafik och ringt politiker. När det inte hjälpte använde han sin kunskap som utbildad grafiker och gjorde en hemsida

Det var när han gjorde hemsidan som det tog skruv.

Hemsidans utseende är snarlik med Västtrafiks. Så snarlik att företaget upplevde det besvärligt och ringde Erik Ljungberg för att be honom att ändra den men, det gjorde inte Erik Ljungberg. Då anmäldes hans hemsida av Västtrafik som på så sätt hoppades få kontroll över den.

Erik Ljungberg tog hjälp av jurister för att svara på anmälan och tillsammans med dem skrev han ett välformu-

Erik Ljungbergs civilkurage gav honom Stilpriset, Hjärter ess 2005

Han protesterar mot och synliggör diskriminering på ett roligt och intelligent sätt.

För en organisation som Stil med handikappolitiska rötter är det viktigt att vassheten finns kvar, att man vågar sticka ut hakan. Det gör Erik Ljungberg och därför blev han den självklare vinnaren av Stilpriset, Hjärter ess 2005.

När han nås av beskedet blir han förvånad och jätteglad. Vad ska du göra nu?

Jag ska fortsätta kampen. Dra igång en sväng till i media. Det är där man får mest gehör för frågan och kan hänga ut Västtrafik som diskriminerar. Det känns skönt att ha opinionen med sig. Sedan måste jag

Erik Ljungberg med sitt pris.

uppdatera hemsidan.

Hur ska du använda pengarna?

Det är ett välkommet bidrag då det tar mycket tid och energi att driva frågan. Men nu passar det ju bra då jag kan gå till nästa instans för att få rätt mot Västtrafik.

Vilka tre saker skulle du göra om du blev Statsminister för en dag?

Oj, den arbetsdagen skulle bli lång eftersom det är mycket jag vill ändra på. Jag skulle få arbeta från tidig morgon till sena kvällen.

1. Det första jag kommer att tänka på i sammanhanget är att säga till Västtrafik på skarpen. Jag skulle ställa dem till svars eftersom man som vanlig medborgare inte blir lyssnad på, speciellt inte om man är obekväm och hamnar på kant med någon.

2. Se till att besluten som fattas och berör personer med funktionshinder också fattas av dem som berörs av besluten det vill säga av oss själva.

3. Det är ju så många saker som inte är relaterade till funktionshinder som är viktiga. Politiska aktioner som visar medmänsklighet och omtanke, såsom flyktigamnesti och strängare miljöregler för företag, är jätteviktiga för alla.

Sari Nykvist

lerat svar som han även publicerade på sin hemsida. När Västtrafik såg svaret beslöt dem att dra tillbaka sin anmälan.

Fler än Erik Ljungberg själv tycker att han har rätt. Det har han fått bekräftat från bland annat handikappombudsmannen som i sitt ställningstagande och beslut på Erik Ljungbergs anmälan till myndigheten 2003 skriver:

"Så länge man tillåter stående passagerare ställer sig HO frågande till varför det för rullstolsburna passagerare ställs krav på fastspänningsanordning eller att man sitter i ett vanligt säte".

Handikappombudsmannen konstaterar också att målet om en tillgänglig kollektivtrafik långt ifrån uppnåtts trots att det funnits lagstiftning om handikappanpassad kollektivtrafik sedan 1979.

Det här är en lag som Erik Ljungberg ständigt återkommer till under vårt samtal. Han menar att en anledning till att det inte hänt något är att funktionshindrade själva är dåliga på att säga ifrån.

– Det krävs mer civilkurage, säger han.

Sari Nykvist

Fakta Stilpriset

Stilpriset, Hjärter ess instiftades 2004 för att uppmuntra enskilda eller kollektiv till initiativ som förtjänstfullt synliggör Stils frågor såsom väl fungerande personlig assistans, antidiskriminering, tillgänglighet, allas lika värde med mera.

Stilpriset består av en prischeck på 20.000 kronor och en vacker glasstaty gjord av den polske glaskonstnären Adam Jablonski

Kampen för ett självständigt liv började i 60-talets Kalifornien. Krigs- och polioskadade studenter på Berkley tröttnade på beroendet av institutionerna och på att inte kunna göra sina röster hörda. De slöt de sig samman i medborgarrättsrörelsen Independent Living och drev kampen för ett värdigt liv. De krävde sina rättigheter som medborgare. Stil är Stiftarna av Independent Living i Sverige.

Rörelsen kom till Sverige med grundaren Adolf Ratzka på 1970-talet.

Det började med personlig assistans på 1980-talet. Han och de andra pionjärerna i Stil fattade att med hjälp av personlig assistans kan personer med funktionshinder ta makten över sina egna liv.

På sidorna som följer kan du förkovra dig om Independent Living-ideologin.

Genom några vardagssituationer vill vi på ett enkelt sätt beskriva vad som är Independent Living-ideologi. Den kan förstås beskrivas på många olika sätt men här är ett.

RÄTT ATT LEVA

TEXT SARI NYKVIST | ILLUSTRATION EBBA BONDE

Förväntansfulla föräldrar drömmer om och väntar på det barn som snart ska komma. Ett liv kommer till världen kanske på tok för tidigt och ett barn med funktionshinder är att vänta. Alla drömmar och all förväntan om det "friska" barnet riskerar att slås i spillror.

Läkare som möter föräldrar i sorg måste stötta och ge en rättvis information om vad ett liv med en funktionshind dotter eller son kan innebära.

Samhället måste vara berett på att ställa upp med det som krävs för att alla barn ska få ett bra liv. Det slår även

konventionsstaterna som undertecknat Barnkonventionen (dit hör Sverige) fast. Där erkänner man att ett barn med fysiskt eller psykiskt handikapp bör åtnjuta ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar självförtroende och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället. (Barnkonventionen artikel 23)

Alla barn har rätt att leva om Independent Living ideologin får bestämma.

Ett barns lycka är inte beroende av att kunna se, höra,

RÄTT ATT GÅ SKOLA

tala eller gå. Vad som ger livet mening kan vara så mycket mer än att just kunna se, höra, tala eller gå.

Det kan till exempel handla om att få gå på samma dagis som grannpojken eller grannflickan eller att kunna leka på den tillgängliga lekplatsen där hemma. Det kan handla om att få de hjälpmedel eller den personliga assistans man behöver.

När så skolåldern står för dörren ska funktionshindrade barn ha samma valmöjligheter som andra barn. Att inte kunna gå i den skola man vill på grund av otillgänglighet är diskriminering.

Just nu håller en diskrimineringskommitté på att utreda om otillgänglighet kan bli en grund för diskriminering.

Det är en självklarhet för Independent Living-rörelsen. Otillgänglighet är diskriminering.

Om man vill gå till skolan tillsammans med sina kompisar ska man kunna göra det. Behöver man åka kollektivt för att komma till skolan ska man kunna göra det. Särlosningar som färdtjänst är inte okej. Färdtjänsten stigmatiserar.

Väl i skolan ska barn kunna få den hjälp och stöd som de behöver för att kunna tillgodogöra sig undervisningen.

I VILKEN DU VILL

Dessutom ska funktionshindrade elever ha samma möjligheter som andra att söka vidare till högskolestudier.

Sveriges televisions "Cp-magasinet" visade förra året att det finns gymnasieskolor i bland annat Göteborg och Stockholm som ger betyg med intyg till vissa av sina funktionshindrade elever. Dessa betyg visade sig vara värdelösa då det inte gick att söka till högskolan på dem.

Betyg av den här sorten som är helt värdelösa kan ses som en särlösning som gör personer med funktionshinder sämre rustade för ett vanligt liv. Det kan inte Independent Living-rörelsen acceptera.

Behöver man åka kollektivt för att komma till skolan ska man kunna göra det. Särlösningar som färdtjänst är inte okej.

RÄTT ATT ARBETA

Efter genomförda studier väntar förhoppningsvis ett arbete men, arbetsmarknaden är ofta stängd för personer med funktionshinder. En orsak till det är attityder hos arbetsgivarna.

Kommer man in på arbetsmarknaden så blir man ofta anställd på lönebidrag.

Stil kan se fördelar med det men nackdelarna överväger och därför har inte Stil några lönebidragsanställda.

Lönebidraget får inte användas av arbetsgivaren som ett bidrag för att ha råd att anställa någon. Att anställa en

funktionshindrad person på lönebidrag och en icke-funktionshindrad person på en "vanlig" lön ger negativa signaler om att det arbete som utförs av den lönebidragsanställda inte är lika mycket värt.

Ytterligare ett problem med lönebidrag är att när en anställd nått taket för lönebidragsanställningar så är det stopp där och den anställda kan inte följa med i löneutvecklingen på lika villkor vilket är orättvist. De allra flesta drömmer om att bilda familj.

RÄTT ATT SKAFFA FAMILJ

ILLUSTRATION | EBBA BONDE

Ett funktionshinder är inte avgörande för om man är en bra förälder eller inte. Däremot kan en person med funktionshinder behöva hjälp av en personlig assistent för att klara av sitt föräldraskap. Här når vi det som är kärnan i den svenska modellen av Independent Living.

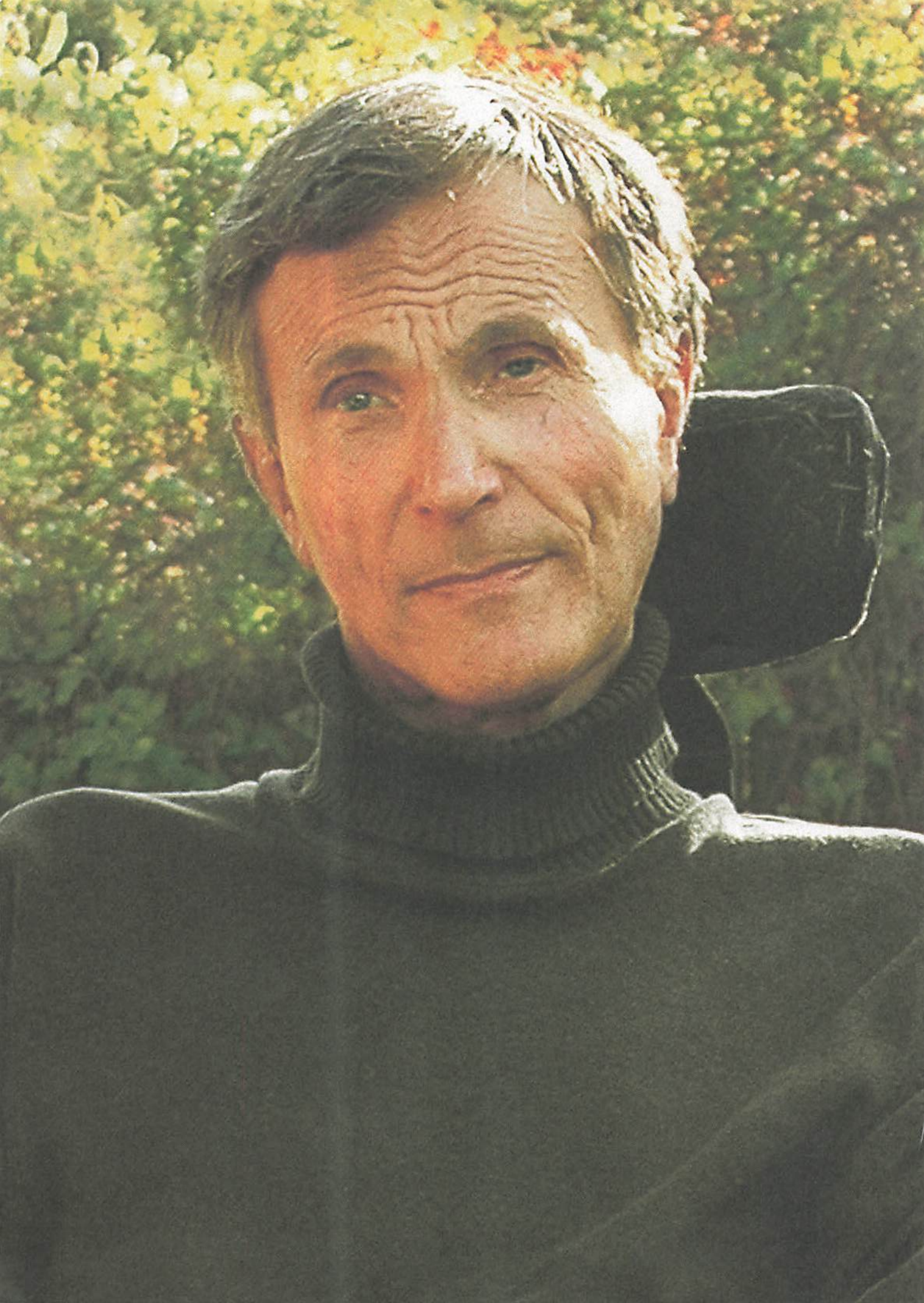
Det vill säga med en väl fungerande personlig assistans kan vi leva och fungera precis som vem som helst. Vi kan utbilda oss, vi kan arbeta och vi kan bilda familj.

I medierna brukar funktionshindrade benämnas som

"svaga". Om man med det menar att vi är mer utsatta så är man inte helt fel ute.

I ekonomiskt svåra tider får kanske en gående svensk leva lite fattigare. För oss kan det helt enkelt innebära att man drar in på den för oss livsnödvändiga assistansen eller hjälpmedlet. Ett funktionshinder innebär att man är beroende av samhällets stöd. Personlig assistans gör oss mindre beroende av andra och mer självständiga. Låt reformen vara.

Sari Nykvist

Med Adolf Ratzka kom medborgarrättsrörelsen till Sverige. Den kom för att stanna, men Adolf är fortfarande inte nöjd.

Grundaren som vill mer

För de allra flesta funktionshindrade är det i dag en självklarhet att ha personliga assistenter och ha rätt till ett självständigt liv.

Läget var ett helt annat 1973 när Adolf Ratzka, mannen som senare skulle grunda STIL och bana vägen för LASS-lagen, kom till Sverige.

– Det största motståndet mötte jag från handikapprörelsen, säger han.

Handikapprörelsen hade kämpat länge för att få service i något som kallades boendeservice. Det var lägenheter där den funktionshindrade fick hjälp av hemsamariter.

– I själva verket var de institutionaliserade, utan att veta om det själva, säger Adolf Ratzka.

Det fanns ingen valfrihet i vem som skulle komma. En kvinna kunde inte neka hjälp av en man ens för intima situationer.

Adolf Ratzka hade studerat i USA på ett stipendium som även omfattade pengar för att anställa personliga assistenter. Medborgarrättsrörelsen Independent Living hade utvecklats sedan slutet av 1960-talet. När Adolf Ratzka kom till Sverige drog han igång Stockholm Independent Living och började kämpa för samma rättigheter som man lyckats med i USA.

– På den tiden var det mest icke-funktionshindrade som satt i styrelserna för handikapporganisationerna, som inte heller bodde på boendeservice och aldrig riktigt förstått problemet.

Hemsamarit klingade illa i Adolf Ratzkas öron "det säger något om hur man ser på den som är funktionshindrad", därför myntade han ordet personlig assistent i stället.

Adolf Ratzkas tal om att ta makten över sitt eget liv och att ändra på maktstrukturerna i samhället så att funktionshindrade inte längre sågs som de "svagaste av svaga", utan som starka individer som kan ta ansvar, skrämde många.

– Makt var ett fult ord. Man argumenterade mot att be-

höva vara arbetsgivare för sin personal. En del menade att man skulle förpassas till 1800-talet och det blev en "pig"-diskussion, säger Adolf Ratzka.

1982 skrev Adolf Ratzka en artikel i Svensk handikapp-tidskrift där han beskrev hur situationen var för funktionshindrade i Kalifornien, där de hade personliga assistenter och kollektivtrafiken höll på att göras tillgänglig för alla.

Men det skulle ändå dröja till den 5 maj 1993 innan det blev en lag.

– Det var en rad lyckliga omständigheter som samspe-lade för att LASS skulle bli till. Bengt Westerbergs (dåva-rande socialministern reds anm.) personliga intresse, att jag hade haft personlig assistans i USA och kommit till Sverige och bildat STIL och att facket hade förstått att de-ras medlemmar trivdes bättre som personliga assistenter som brukaren själv var arbetsledare för än som systemet var innan.

Adolf Ratzka påpekar att Sverige är hopplöst efter när det gäller tillgänglighet för funktionshindrade och att det borde göras något åt den bristfälliga färdtjänsten.

– När jag kom till Sverige 1973 och berättade om rull-stolsanpassade kollektivbussar i Kalifornien trodde ingen på mig här. Idag tar mina amerikanska vänner mig för en lögnare när jag säger att jag inte kan ta bussen till stan.

– Svenskarna tror alltid att om man inte har tänkt på det i Sverige, har man inte gjort det någon annanstans heller.

Numer ägnar sig Adolf Ratzka åt Independent Living In-stitute och engagerar sig i frågor om IL i Europa.

Den svenska handikapprörelsen ger han inte mycket för, eftersom han inte sett att det finns någon som driver frå-gorna. Han tror att de senaste framgångarna i tillgänglig-hetsfrågan i Sverige snarare beror på EU-direktiven..

– Det är synd att den svenska IL-rörelsen stannade vid personlig assistans. Man borde kämpa för självbestäm-mande på alla områden.

Cecilie Frödén

Från förtidspensionär vid 18 års ålder till egen lön och ljus syn på livet. Plötsligt insåg Emma Johansson att hon själv kunde styra sitt eget liv. Stil gav Emma ny energi.

Med framtidstro

Ställa krav, ta ansvar för sitt eget liv och att kämpa för att samhället ska ändra sig. Så ser den yngste medlemmen av STIL:s styrelse på Independent Living-ideologin.

– Vi har inte bara samma rättigheter, utan samma skyldigheter också, som övriga medborgare i samhället, säger Emma Johansson.

Redan i skolan bör funktionshindrade ungdomar få lära sig hur det fungerar med LASS och vad man kan åstadkomma om man har tillgång till en personlig assistent.

– Man behöver få hjälp med att tänka på vad man vill göra med sitt liv. Vilket jobb man vill ha, om man vill bilda familj, att det kan vara en naturlig del av livet, säger Emma Johansson.

Hon hade själv önskat att hon fått den hjälpen. När hon var 18 blev hon förtidspensionär. Nu är hon snart 26 år och får sedan ett halvår äntligen en egen lön. Nu finns planer på att bli kurator och studera till socionom. Och, när tiden är mogen, vill Emma Johansson bilda familj.

– Först när jag kom i kontakt med STIL förstod jag att jag kunde börja planera för framtiden, säger hon.

Så länge som Emma Johansson bodde hemma ställdes det samma krav på henne som på hennes tre syskon. Även i gymnasiet ställdes det krav om prestationer. När skolan var slut och hon flyttade hemifrån, ändrades allt.

– Plötsligt var det ingen som ställde krav eller förväntade sig någonting av mig längre, säger Emma Johansson.

En tid av stor förvirring följde. Emma Johansson fick det trassligt med sina personliga assistenter, hon anställde fel folk av fel anledning. I början anställde hon ungdomar i samma ålder som henne själv, för att hon tänkte att de kunde bli hennes vänner. Men det blev bara en massa konflikter hela tiden. Assistanterna styrde sina arbetstider som de ville och Emma Johansson hade svårt att sätta gränser.

– Problemet var att jag inte riktigt förstod att jag var ett arbete för dem, jag visste inte hur jag skulle förhålla mig. Dessutom hängde jag upp mycket av mitt välbefinnande på vem som arbetade för mig. Om någon blev sjuk, hade semester eller slutade, stannade hela mitt liv upp.

Kulmen kom då Emma Johansson skulle gå på bröllop

i Stockholm. Hon hade varit med på möhippan och sett fram emot festen och planerat den noga med assistansen. Två dagar före bröllopet ringde assistenten och sa att hon inte kunde, hon hade blivit salmonella-förgiftad.

– Jag bröt ihop. Det var nära att jag inte gick på bröllopet. Till slut åkte jag i alla fall med en vikarie som jag aldrig träffat förut.

Några veckor senare pratade Emma Johansson med sin mamma om händelsen. Mammans budskap den gången fick Emma Johansson att totalt skifta fokus.

– Hon tyckte att det var tråkigt för mig att det blev en katastrofsituation bara för att en assistent blev sjuk. Hon förklarade att det är assistenten som är till för mig och inte tvärtom. Hon sa att hon önskade att jag skulle må bra oavsett vem som för tillfället var min assistent.

I samband med den här händelsen såg Emma Johansson ett reportage på TV om Independent Living och fastnade direkt för ideologin.

– Plötsligt insåg jag att min kamp för att forma mitt liv så som jag vill är en medborgarrättskamp. Jag fick upp ögonen för att som medborgare har jag inte bara rättigheter, utan också ansvar och skyldigheter, säger Emma Johansson.

På STIL gick hon en arbetsledarutbildning och blev otroligt inspirerad över att komma till STIL som arbetsplats.

– Att se så många människor med funktionshinder som jobbar här och att det är funktionshindrade som håller i kurserna gav mig sån energi. Första frågan var inte vad mitt funktionshinder är utan: "Vad jobbar du med?" och inte "Hur många assistenter har du?" Det känns som att det är jag som Emma, som person som är där.

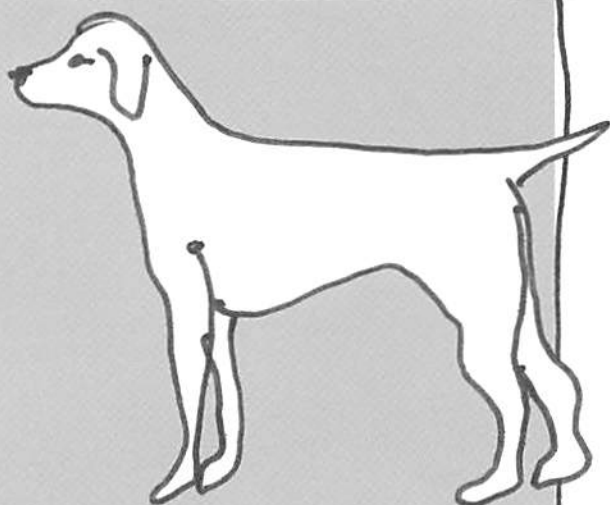
Assistansen fick plötsligt en ny innebörd för Emma Johansson. Numer ser hon det som den hjälp hon behöver i sina olika roller: faster, dotter, kollega, en kompis som ställer upp.

– Mitt liv ska inte sluta för att en assistent slutar eller tar semester. Assistansen fungerar för att jag får det att fungera, säger hon.

Cecille Frödén

LEDARHUNDEN GER MIG VINGAR - SAMHÄLLET GER MIG KRUPP

Jag tror knappt det är sant. Min försiktiga lunk har bytts ut mot en segerrusig parad. Stolpar och skyltar som jag förr slagit mig blodig på passeras nu smärtfritt utan att jag lägger märke till dem och inte en enda människa går längre precis framför mina fötter – för nu är rätten till omkörning inte längre förbehållen folk som ser.

Sen ett halvår tillbaks använder jag ledarhund och mitt liv har i ett slag totalförändrats. Med hjälp av den gula labradoren Kwick kan jag röra mig som om jag hade ledsyn. Platser som jag tidigare nalkades med uppdragna axlar och kutande rygg är det numer ett sant nöje att besöka. Jag andas lugnt och ler mot de jag möter. Kwick för mig tryggt genom bråte och trafiklarm och det är nästan att jag glömmer hur besvärligt det var förr, förr när jag var hänvisad till den vita käppen. Då hände det ofta att rädslan för att gå in i folk och hinder gjorde att jag lät bli att gå ut. Och det var aldrig tal om några njutbara skogspromenader eller flanerande fönstershopping.

Men mitt nya liv, mitt hundliv, ser helt annorlunda ut:

- sök dörr, säger jag och Kwick tassar uppmärksamt längs den oändliga huskroppen och stannar vid exakt rätt port. När jag tappar nyckelknippan är min första impuls att systematiskt söka med händerna över de smutsiga trappstegen, men en buff mot låret gör mig påmind och lättad säger jag:

- Apport nycklar.

Och inom en sekund skramlar det till och Kwick sätter sig med nycklarna i munnen fot vid min sida.

På bara några månader har min kondition förbättrats avsevärt och mitt självförtroende ökat som hundan. Jag är inte längre lika beroende av färdtjänst eftersom jag tack vare ledarhunden är mera säker i kollektivtrafiken. Och att inte behöva bli ledsagad så fort jag kommer till en ny lokal gör också att jag känner mig mer

som den trettiåring jag är – det är bara barn och blinda som blir ledda vid handen.

Samtidigt som ledarhunden ger mig vingar, ger samhället mig krupp. Under den korta tid jag haft Kwick har jag hunnit bli nekad att komma in på ett otal antal restauranger, apotek, idrottsanläggningar och affärer. Men eftersom det inte finns någon ordentlig lagstiftning på det här området är det svårt att agera juridiskt.

Det vanligaste skälet till att Kwick och jag inte släpps in är att "det kan komma en allergiker". Andra gånger är det hygienhänsyn man skyller på och ibland rör det sig förmodligen om att de som diskriminerar mig ser hunden som ett orent djur av religiösa skäl. Det finns två dokument jag brukar hänvisa till när jag står där i dörröppningen. Det ena är en rekommendation från Livsmedelsverket som säger okej till ledarhund i affärs- och restaurangmiljö. Det är alltså ingen tvingande lag. Det andra dokumentet är en överenskommelse mellan Synskadades Riksförbund och Astma och Allergiförbundet, organisationerna tar på sig att försöka hitta gemensamma lösningar så att vare sig synskadade eller allergiker missgynnas. Men i praktiken verkar de två dokumenten inte ha någon större betydelse. Bristen på lagstiftning ter sig absurd när man betänker att staten i runda slängar betalar 300 000 kronor för varje ledarhund. Att man då inte ser till att få mer valuta för pengarna är ytterst märkligt. Det är lätt att bli deppig och tänka att ledarhundens dagar är räknade. Men när Kwicks energi fortplantar sig genom selen och tränger upp i min vänsterarm rycker jag upp mig. Vinden svalkar mot mina kinder och jag tänker att fan heller, fan att jag kommer tillåta att min nyvunna frihet tas ifrån mig och reduceras till en samhällsfinansierad sällskapshund.

Finn Hellman

... OM ASSISTANS-UTREDNINGEN

Roligt att nu återigen ha ett exemplar av Stiletten i handen!

Den parlamentariska utredningen om assistansen jobbar på för högttryck, man kommer att lämna ett förslag i slutet på november. Det är tre punkter man då ska ha tagit ställning till: tillstånd, tillsyn och ekonomisk redovisning. Det står klart att samtliga assistansanordnare måste ha tillstånd från länsstyrelse för att bedriva assistansverksamhet. Även tillsynen kommer att ske genom länsstyrelsen. I skrivande stund ser det ut som om tillsynen kommer att ske på grunder som skall kunna avläsas i avtalet som måste vara skrivet mellan assistansanvändaren och utföraren. Avtal och tillsyn ska även finnas och ske då kommunen är utförare. Ekonomisk redovisning ska varje utförare (bolag, kooperativ, kommun, egen arbetsgivare) lämna, så att Försäkringskassan skall kunna se vad ersättningen använts till. Lönekostnader, administration, utbildning, assistansomkostnader, arbetsmiljökostnader och personalvård är de kostnadsrubriker man arbetar med när jag skriver detta.

Den enda redovisade nivå som kan innebära praktiskt ingripande och åtgärd är om lönekostnaderna inte uppgår till 85 % av ersättningen för assistenternas löner. Då ska mellanskillnaden mellan faktisk redovisad kostnad och 85 % återbetalas till Försäkringskassan. Fördelningen av kostnaderna på de övriga utskrivna posterna ska inte, enligt utredarna, låsas till någon procentsats och ska inte utgöra skäl till återbetalning om man skulle använda dessa återstående pengar "fel".

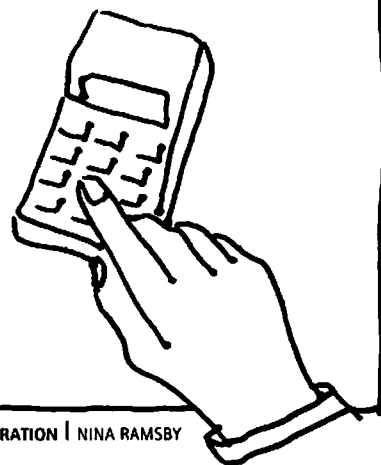
Jag anser att då är det onödigt att alls redovisa fördelningen. Säkert kommer detta förslag endast innebära att Försäkringskassan kommer att "rekommendera" en fördelningsnyckel efter eget skön som sedan blir praxis. Vilket i sin tur kommer att inne-

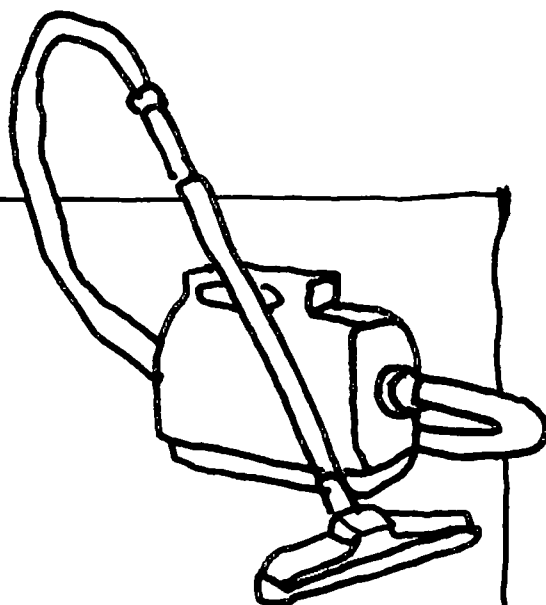
bära att samtliga assistansanordnare tvingas arbeta mer och mer exakt så som Försäkringskassan tycker att man skall jobba med assistansen. Alltså kan man inte ha olika modeller i olika kooperativ och företag. Jag menar att det räcker med lösningen av den 85 procentiga lönedelen som skall redovisas. När det väl är gjort bör varje assistansanordnare få specialisera sig och köra efter egna idéer.

Sammanfattningsvis är min åsikt att utredningens tre första punkter – Tillstånd, tillsyn och redovisning är åtgärder för att tillgodose att allmänhetens eventuella negativa syn på hur vissa företag och enskilda har berikat sig på reformen blir bättre. De kommande förslagen på lösningar kommer endast ha en ytterst marginell effekt på dessa företeelser. Konsekvenserna kommer dock att medföra att alla andra får mer administration att individernas frihet begränsas och att samtliga utförare blir lite mer lika varandra. Försäkringskassornas handläggare som redan idag har alltför lite tid kommer att belastas med ännu mer arbete. Arbete som man inte är utbildad för och inte är intresserad av. Detta kommer naturligtvis att drabba de enskilde som ansöker om timmar mm, man har ännu mindre tid och kanske lust att ge lämplig service till medborgarna.

Björn Jidéus

Verksamhetsledare

MER ANSVAR FÖR ARBETSMILJÖN

Arbetsmiljöverket anser att medlemmar i ett assistanskooperativ inte kan ansvara för arbetsmiljöuppgifter eftersom de inte är anställda av kooperativet. Arbetsmiljöverket menar också att det kan vara svårt för brukare att tillgodose både assistentens och sina egna intressen. Det här är ett synsätt som Stil inte tycker om.

– Vi är ständigt närvarande och måste ses som möjliga chefer säger, Helena Karnström, samtals terapeut på Stil.

Heléna Karnström vet vad hon pratar om. Hon har personlig assistans tjugofyra timmar om dygnet och det har hon haft i tjugo år.

– Vi tvingas bli duktiga på att arbetsleda. Det är en förutsättning för att vi ska kunna leva bra liv säger Heléna Karnström.

Stils policy är att en väl fungerande arbetsledning resulterar i en bra arbetsmiljö för personliga assistenter.

En duktig arbetsledare blir man genom att ta ansvar och utbilda sig. Därför ger Stil utbildning till sina arbetsledare. Dels ges en grundutbildning i arbetsledarskap och en utbildning i systematiskt arbetsmiljöarbete.

Hos Stil är arbetsledaren i centrum. Assistenternas arbetsplats är arbetsledarens närmiljö därför är det självklart för Stil att arbetsledaren också är den som ser till att arbetsmiljöarbetet görs som det ska. Här går meningarna isär med arbetsmiljöverket.

– Brukaren är i första hand intresserad av en

god vård och omsorg åt sig själv och därför kan assistentens intressen komma i skymundan säger, Carin Frostberg, avdelningsdirektör på Arbetsmiljöverket.

Talet om vård och omsorg visar att gamla värderingar hänger kvar. Där andra la sig i vad man skulle få hjälp med menar, Heléna Karnström.

– Jag är en social människa med plikter kompetent nog att ta eget ansvar säger, hon

Det har inte alltid varit lika lätt för Heléna Karnström. Om en personlig assistent till exempel slarvade med städningen så sa hon inte ifrån. Hon lät det vara för att hon ville vara till lags.

– Det handlar om att växa som människa säger, Heléna Karnström.

Det är här utbildningen kommer in.

Arbetsmiljöverket har ingenting emot att Stil utbildar sina assistenter i arbetsmiljöfrågor men:

– Det är fortfarande omöjligt för en medlem av ett assistanskooperativ att ansvara för assistentens arbetsmiljö. Den som gör det måste vara anställd i kooperativet säger, Carin Frostberg.

Stil har fortfarande ansvaret för arbetsmiljön men det praktiska arbetsmiljöarbetet sköts av arbetsledaren. Vem är bättre insatt i assistenternas arbetsmiljösituation än den som leder det dagliga arbetet?

Sari Nykvist

Vill du komma i kontakt med Helena Karnström: helena.karnstrom@stil.se

ANDNOR KRITISK MOT HANDIKAPPRÖRELSEN

Enligt den handikappolitiska handlingsplanen "Från patient till medborgare" ska Sverige vara tillgängligt 2010.

- Vi kommer inte att hinna sa, Socialminister Berit Andnor när hon diskuterade den framtida handikappolitiken i Stockholm den 5 oktober.

Tillgänglighet och diskriminering är en fråga som utreds just nu. Det kommer ett förslag efter årsskiftet som sedan ska skickas ut på remiss. Det är viktigt att vi får många remissvar sa Socialminister Berit Andnor som var kritisk till att handikappörelsen varit dålig på att höra av sig med synpunkter. Hon skyller det dåliga samarbetet på handikappörelsen.

Berit Andnor berättade att hon nyligen träffat Mats Hult, VD för Sveriges hotell och restauranger. Hon upplevde att det finns en öppenhet och en vilja att samarbeta med handikappörelsen för att komma till rätta med problemen och att Mats Hult bara blivit kontaktad av handikappörelsen i nödalertifrågan.

Det här med samarbete är något som Berit Andnor tror på.

- Jag tror att det är viktigt att hitta möjligheter till samarbete med andra. Då kan man varudeklarerera för restauranger och hotell om vinsterna med

tillgänglighet innan vi kanske har lagstiftningen på plats. Men, jag har sagt det tidigare och jag säger det igen går det inte tillräckligt snabbt så är jag beredd att lagstifta när det gäller att skapa ett tillgängligt samhälle sa, Berit Andnor

Lagstiftning krävs på många områden. Till exempel är otillgängliga bostäder ett problem.

- Vi har ett jättestort bostadsbestånd som är otillgängligt. Det är enorma åtgärder som krävs och det är också viktigt att man lägger ansvaret där det ska vara. Vi måste få alla att jobba på det här, sa Berit Andnor

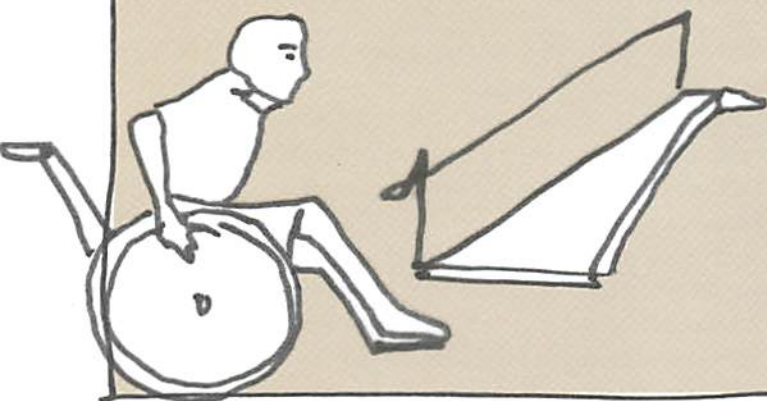
Det går för långsamt. Berit Andnor tror inte att vi har ett tillgängligt samhälle 2011 men, att vi ska ha kommit ganska långt. För att komma dit är det viktigt att arbetsmarknaden blir tillgänglig för personer med funktionshinder.

När det gäller arbete och rätten till arbete är det viktigt att tillvarata alla personers möjligheter till arbete sa, Berit Andnor. Därför gör regeringen en särskild satsning i årets budget. Det man ska göra är att se till att man får ett bra och genomgripande system där man får möjlighet att prova på arbete genom utvecklingsanställningar och dessutom ska man ge mer anslag till lönebidragsanställningar.

Ett annat problem när det gäller arbetsmarknad och personer med funktionshinder är attityder. Om det sa Berit Andnor att det finns säkert mycket mer att göra.

-Jag tror att det kommer bli en attitydförändring därför att behovet av arbetskraft kommer att öka. Vi står ju inför en förändring i samhället där vi vet att det är fler som lämnar arbetsmarknaden och förhoppningsvis kommer detta också att innebära en förändring i attityder, sa Berit Andnor.

Sari Nykvist

Bodil Jönsson tror inte på experter utan egen erfarenhet.
Vi måste se mer till den enskilda människan.

TIO TANKAR OM STIL

Kanske är hon mest känd för sina Tio tankar om tid. Vid ett seminarium som Stil ordnade på Hjultorget delgav Bodil Jönsson sina tio tankar om Stil.

–Det känns väldigt speciellt att få tala för Stil, eftersom vi står för samma saker, säger hon.

I sitt arbete som professor i rehabiliteringsteknik på Certec i Lund förvånas hon över att man inom hjälpmedelsområdet inte kommit längre när det gäller att se den enskilda människan.

–Det är märkvärdigt att det fortfarande år 2005 är så få som uppmärksammar skillnaden mellan det levda funk-

tionshindret och det diagnosticerade och behandlade, säger hon.

Hon menar att man gör hjälpmedel som inte alltid är önskvärda, därför att de görs av experter som saknar förmågan att sätta sig in i hur det till exempel är att leva med bara en arm.

–Jag har många gånger inbillat mig att jag kan förstå hur det är att vara enarmad. Men jag har insett att jag inte vaknar eller somnar med bara en arm och därför inte till fullo kan sätta mig in i vad det innebär, säger hon.

Hjälpmiddel görs till stor del med hänsyn tagen till det

diagnosticerade funktionshindret, alltså "på grund av" att personen i frågan kanske saknar förmågan att gå. Bodil Jönsson vill mer få in framtidsperspektivet "för att" när man utformar hjälpmedlet.

–Det handlar om att de egna drömmarna, önskningarna och behoven bör få påverka både läkemedelsval och hjälpmedelsval, säger hon.

Hon berättar om en kvinna som tröttnade på att alltid be sina assistenter om att göra kaffe. Hon ville göra det själv och behövde hjälpmedel för det.

–Någon annan tycker inte det spelar någon roll, utan tycker att huvudsaken är att de får sitt kaffe, men har kanske drömmar om andra saker, säger hon.

När hjälpmedel ska klassificeras av ICF, International Classification of Functioning, tar man bara hänsyn till hur man kan fungera, men inkluderar aldrig vad människan vill göra.

–Ett ord som har levt kvar för mig som Håkan Efting slagit fast i en avhandling är användbart. Det står för hur väl ett hjälpmedel fungerar för det man vill göra. Somliga hjälpmedel är användbara för den ena människan, men inte för den andra, säger Bodil Jönsson.

Det finns ett liknande klassificeringssystem för böcker där man tittar bland annat på hur långa meningar som används i boken för att bedöma bokens läsbarhet.

–Men det säger inget om boken är läsvärd. På samma sätt är det med ICF:s klassificeringssystem.

Ytterligare en konstighet i dagens system är att det är på tok för stor skillnad mellan teknisk assistans och mänsklig assistans, menar Bodil Jönsson.

–En del klarar hellre av flera saker med tekniska hjälpmedel, medan andra föredrar personlig hjälp.

Den tekniska och mänskliga assistansen bör jämföras, tycker hon så att varje människa själv kan välja vilket hon vill använda.

–Rättigheterna enligt LSS gäller bara mänsklig assistans, dock inte teknisk, medan regler för bostadsanpassning enbart gäller för teknisk assistans. Lagstiftningen är enfaldig!

Även hjälpmedel har verkningar och biverkningar. Vad som är accepterat för den ene är helt oacceptabelt för den andre.

–Det är så olika beroende på vilka behov man vill fylla. För en person som är orörlig räcker det alldeles utmärkt att bara få ligga på soffan, medan det för en person som vill vara rörlig krävs mer avancerade hjälpmedel.

Bodil Jönsson säger sig vara hjärtinnerligt trött på människor som kräver delaktighet. Hon menar att delaktighet är något man kan kräva, men man kan ge förutsättningar för det.

–Varje människa måste själv erövra delaktighet, och vi orkar inte vara delaktiga i allt.

Precis som med läkemedel så finns det även med hjälpmedel en placebo-effekt, menar Bodil Jönsson. Tror man på

Bodil Jönssons tio Stil-punkter:

1. Det finns en skillnad mellan det levda funktionshindret och det diagnosticerade och behandlade.

2. Inte bara diagnosen, utan också de egna drömmarna, önskningarna och behoven bör få påverka både läkemedelsval och hjälpmedelsval.

3. ICF, International Classification of Functioning, förmår inte ta in det användbara i sina klassifikationer.

4. Teknisk assistans och mänsklig assistans bör jämföras så att den berörda människan själv kan välja mellan dem.

5. Biverkningar (av hjälpmedel eller annan assistans eller läkemedel) som är oacceptabla för den ene kan vara helt okej för den andre.

6. Ett fungerande samhälle och en levande demokrati förutsätter delaktighet. Dock kan en människa aldrig kräva delaktighet eller få delaktighet – hon kan kräva dess förutsättningar, men hon måste själv erövra och utöva den, om och om igen.

7. Alla människor söker hela tiden mening, vi kan helt enkelt inte leva utan att söka mening, samband och sammanhang. Man hamnar helt fel om man inte tar hänsyn till det meningssökande.

8. Det vore sannare att kalla placeboeffekt för meningseffekt, och göra den till en positivt och praktiskt erkänd effekt i alla mänskliga sammanhang, även hjälpmedelssammanhang. Liksom dess negativa motsvarighet, nocebon.

9. Man bör fundera även i hjälpmedelssammanhang på hur ett hjälpmedel kan bli statushöjande, hur blir de statussänkande?

10. Det är inte professionellt att sakna empati.

sitt hjälpmedel, så fungerar det troligtvis bättre än om man inte tror på det. Och placebo-effekten bör inte förringas.

–Varje förälder vet att det onda försvinner snabbare på barnet om man får plåster på sårerna. Och det är inte bara det att det gör mindre ont. Det är vetenskapligt konstaterat att sår också läker snabbare om man har plåster, beroende på att man tror på behandlingen, säger hon.

Dessutom påverkas vår hälsa och livslängd av hur vi upplever vår sociala situation. Den engelske epidemiologen Michael Marmot har namngivit och beskrivit statussyndromet och visat att både hälsa och livslängd är starkt beroende av vår upplevda status.

Cecilie Fröden

Disability Film-Festival i London

I fem dagar mellan 30:e november och 4:e december anordnar London Disability Arts Forum, LDAF sin årliga internationella filmfestival. Årets utgåva är den sjunde i raden och innehåller drama, dokumentärer, animerade och experimentella filmer. Festivalen är en mötesplats för funktionshindrade filmmakare och filmfans.

Inledningsfilm är en episk sång och danssaga om syskonrivalitet. 'Dancer' är inspelad i Bollywood (Indiens motsvarighet till Hollywood) och en av huvudrollerna innehas av Kutty, 'Indiens enbenta danssensations'. 'Dancer' är en av ett fåtal långfilmer. En annan av dessa är George Cukor's klassiker 'En kvinnas ansikte' från 1941. Tillsammans med visningen av denna ges en föreläsning om hur människor med annorlunda utseende, ärr, synliga skador med mera har porträtterats inom filmen. Är människor med extraordinära kroppar alltid dömda att spela onda skurkar

eller tragiska offer i filmens värld? Varför är det så?

Resten av programmet består av programpunkter med grupper av mindre långa filmer och ibland riktigt korta kortfilmer. Filmer från Storbritannien och Bollywood blandas med film från Australien, Canada och USA, Belgien, Polen och Spanien. Däremellan blir det föreläsningar och arbetsseminarier, bland annat om ljussättning och hur man går till väga för att göra film utan budgetmedel. Programmet avslutas med visning av filmen 'Murderball', en dokumentär historia om rullstolsrugby. Filmen följer ett lag på deras färd från träningshallarna i mellersta USA till Paralympics i Aten. En historia om heder, familj och sex, kärlek som övervinner förluster.

Tillgängligheten är väl tillgodosedd med gott om rullstolsplatser, hörselslingor och teckentolkning till BSL (engelskt teckenspråk). Textremsa och syntolkning tillhandahålls också,

liksom plats för ledarhundar. Visningarna sker i Brittiska filminstitutets lokaler, 'National Film Theater' i centrala London. Och för den som orkar och vill se mer film är LDAF's videoarkiv öppet för visning under festivalen.

Susanne Berg

www.disabilityfilm.co.uk

SIST UT VID KATASTROFER

Minst en femtedel av dödsoffren efter orkanen Katrina på den amerikanska östkusten var personer med funktionshinder. Många drunknade där de lämnats kvar i vårdhemmen. Andra dog av brist på medicin och livsnödvändig apparatur. Orkanen som drabbade Louisiana i slutet på augusti i år är ett tydligt exempel på att personer med funktionshinder är extra utsatta i katastrofsituationer. I USA konstaterar man att räddningsplaner fortfarande inte omfattar gruppens behov av räddningsinsatser.

Källa: Ragged Edge Magazine www.raggededgemagazine.com
SB

Afrikanska handikappdekaden

Den Afrikanska Handikappdekaden (1999-2009) arrangerade ett möte för 150 ministrar och representanter för utvecklings- och handikapporganisationer i Addis Abeba, Etiopien 21-22 september.

Mer än 30 länder var representerade. Dekaden utlystes av den Afrikanska enhetsorganisationen, OAU för att öka medvetenheten om funktionshindrades rätt till delaktighet, jämlikhet och självbestämmande i regionen. En handlingsplan för dekadens finns antagen sedan 2002. Dess målsättning är att hitta lösningar anpassade till den afrikanska situationen.

Mötets syfte är att förstärka stödet för dekadens och påskynda genomföran-

det av planerade aktiviteter. Redan engagerade och eventuellt framtida partner var inbjudna för att få information om genomförda initiativ.

Afrikanska regeringar, internationella bistånds- och utvecklingsorganisationer samt representanter för funktionshindrade förväntas påverka länderna att bland annat inkludera funktionshindrade i program för fattigdomsbekämpning. Majoriteten av personer med funktionshinder i Afrika är utestängda från utbildning och arbetsmöjligheter.

När program ämnade till att bekämpa fattigdom utestänger gruppen blir de därför "garanterade" ett liv bland de allra fattigaste.
SB

www.africandecade.org.za (hemsidan är på engelska)

IL lobbar mot Eu.

European Network of Independent Living, ENIL genomförde Strasbourg Freedom Drive i september. Kampanjen var en fortsättning av ENIL's lobbyverksamhet mot Europaparlamentet.

ENIL uppmanade parlamentets ledamöter att arbeta för att rätten till 'independent living' och personlig assistans förverkligas. Organisationen vill att kontantstöd till personlig assistans ska bli "exportabelt" d.v.s. följa personer med funktionshinder då dessa använder sig av den fria rörligheten inom unionen. Man kräver också att fem procent av EU:s biståndsbudget ska gå till projekt riktade till funktionshindrade, samt att EU ska uppmana utvecklingsländer att inkludera krav på tillgänglighet vid satsningar på infrastruktur.

SB

www.enil.eu.com

DET ÄR INTE LÄTT ATT VARA GÅENDE

Var finns det en dyna, ropade jag ganska upprörd efter att ha sett STIL-lokalens stolar. Ja, de flesta satt ju i sina anpassade stolar. Det är inte lätt att vara gående.

Har nu i flera månader suttit i rullstol p g a att min gamla höftprotes. Ja, Black Sabbath-konserten på Globen blev lite för mycket för den.

Jag ställde undan rullstolen och slängde mina kryckor till allas förvåning. Assistenterna och kanslipersonal hjälpte mig att fortsätta leta efter en dyna, jag mötte kanslichefen Björn som också blev upprörd.

På STIL:s kontor skall alla var lika värda – eller?

Javisst hade jag en dyna i bilen men inte tänkte jag på att ta den med mig. Det var länge sedan jag släpade runt på den. Adolf tvärvände när han fick syn på mig. Han kanske åkte och letade efter en dyna han också?

Hann därför aldrig fråga honom om han även detta år ska gå på Bob Dylan-konserten med sin dotter. Ja, jag ska naturligtvis se legenden igen. Det har blivit tradition.

Min bordsgranne Lennart skrattade gott när jag satte mig i en någorlunda sittvänlig stol ditsläpad av personalen. Då skämdes jag allt lite. Jag försvann och facet var ungefär i jämnhöjd med bordet.

– Det gör ingenting, tröstade jag honom, jag är van.

Nästa gång det blir arbetsledarträff kom-

mer jag med min nya "track". Hoppas jag hinner hitta ett Harley Davidson-märke att sätta på världens häftigaste permobil tills dess.

Ni i era tråkiga invalidstolar kommer att bli gröna av avundsjuka. Tro mig! Och assistenter och kanslipersonal slipper leta efter en dyna.

Hinner inte få "tracken" till Hammerfall-konserten på Annexet då jag även tänkte testa den nya proteserna. Hoppas den håller den här gången...

Å andra sidan är det skönt att slippa färdtjänst och ta egen bil. Det är ju också en institution som Adolf påpekade under mötets gång. Vi bestämmer inte själva över våra resevillkor. Kalle som är 13 år kan inte för sitt liv förstå färdtjänstens regler. Jag förstår honom men varför förstår inte politikerna oss?

Adolf berättade också om pilotprojektet "Taxi för alla" och projektet "Få ut folk i världen". Det vänder sig först och främst till ungdomar som kan bli utbytesstudenter världen över. 1100 universitet finns det. De flesta semesterbostäderna man kan byta finns i USA tråkigt nog. Cuba hann jag inte se om det fanns med i förteckningen han visade på sin dator men Costa Rica hade Study&Work. Man bör vara spanskalande.

Så du som är ung – finns det ungdomar i STIL? – ge dig ut i världen, den väntar på dig!

Äwah Lundell
Arbetsledare sedan 1988, Jordbro

**SKICKA DINA ÅSIK-
TER ELLER INSIKTER
TILL OSS!**

Adress Stils kontor, Arena vägen 63, 7 tr.
121 77 Johanneshov, info@stil.se

Posttidning B
STIL
Arenavägen 63
121 77 Johanneshov

RATZKA ADOLF

PETERSSENSVÄG 2
127 41 SKÄRHOLMEN

12700
LOKAL

Vi ser på dig lite annorlunda.

Sådant som rullstolar, proteser och vita käppar saknar betydelse för oss som arbetar på Stil. Kanske beror det på att de flesta av oss själva har ett funktionshinder.

Det gör att vi förstår nyanserna i ett liv med personlig assistans. Vi vet till exempel hur det känns att bli så beroende av andra människor att man slutar att försöka själv.

Därför vet vi också att det bara är du som kan förändra ditt liv.

En av de mest utvecklande förändringarna är att själv bli arbetsledare för sina assistenter. Ansvaret blir större, men möjligheterna fler.

Välkommen att ta reda på hur många. Ring 08-506 221 50 så berättar vi mer om nästa utbildningstillfälle. Eller besök www.stil.se

STIL
STIFTARNA AV INDEPENDENT LIVING I SVERIGE